

Kryteria wyboru projektów dla społeczności energetycznych:

praktyczna lista kontrolna

Gelpi, AdobeStock

Fundusze unijne zapewniają państwom członkowskim wyjątkową możliwość wspierania rozwoju społeczności energetycznych poprzez wdrażanie ambitnych programów finansowania za pośrednictwem Funduszu Spójności, Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności oraz Funduszu Modernizacyjnego. Jednak pomimo znacznych postępów w promowaniu energii odnawialnej, społeczności energetyczne nadal napotykają na poważne bariery w dostępie do finansowania.

Dzięki współpracy między REScoop.eu i Climate Action Network Europe powstało narzędzie o nazwie Public Financing Tracker¹, które ilustruje, w jaki sposób 19 państw członkowskich UE wykorzystuje dostępne finansowanie publiczne, w tym swoje Krajowe Plany Odbudowy, fundusze polityki spójności i Fundusz Modernizacyjny, do wspierania społeczności energetycznych. Pomimo stałego rozwoju ruchu społeczności energetycznych w ostatnich latach, a także przyjęcia przepisów UE wspierających jego rozwój, Public Financing Tracker pokazuje, że w niektórych państwach członkowskich brakuje szczegółowych przepisów i / lub ram

¹ REScoop.eu, [Financing tracker](#), REScoop.eu, maj 2023 r.

Anelia Stefanova

Liderka Obszaru Strategicznego –
Transformacja Energetyczna
CEE Bankwatch Network
anelias@bankwatch.org

Christophe Jost

Starszy specjalista ds. polityki UE
CEE Bankwatch Network
christophe.jost@bankwatch.org

Joanna Jakubowska

Specjalistka ds. Sprawiedliwej
Transformacji
CEE Bankwatch Network
joanna.jakubowska@bankwatch.org

Więcej informacji:
[bankwatch.org](https://www.bankwatch.org)

prawnych umożliwiających wspieranie społeczności energetycznych. Co więcej, sposób wykorzystania funduszy UE na ten cel może również różnić się między poszczególnymi państwami członkowskimi.

Na podstawie badań i analizy pierwszych naborów do składania wniosków we Włoszech i w Polsce stwierdziliśmy, że państwa członkowskie, a w szczególności instytucje zarządzające odpowiedzialne za programy finansowane przez UE, nadal w pełni nie rozumieją koncepcji społeczności energetycznej. Aby wypełnić tę lukę, stworzyliśmy zestaw praktycznych zaleceń dotyczących opracowywania skutecznych naborów, w tym odpowiednich kryteriów wyboru, które mogą pobudzić rozwój ruchu społeczności energetycznej w Europie Środkowej i Wschodniej. Niniejszy briefing ma na celu dostarczenie konkretnych wskazówek, które mogą zostać włączone do krajowego ustawodawstwa. Zachęcamy instytucje zarządzające funduszami unijnymi do podjęcia wspólnych wysiłków w celu opracowania kryteriów uwzględniających specyficzne potrzeby społeczności energetycznych, zapewniając ich dostosowanie do kontekstu krajowego i regionalnego.

Społeczności energetyczne są niezbędne dla sprawiedliwej i zrównoważonej transformacji energetycznej

Społeczność energetyczna to grupa obywateli, która współpracuje nad dystrybucją, sprzedażą wytwarzaniem, zużywaniem i magazynowaniem energii. Zazwyczaj taki projekt oparty jest o energię słoneczną lub wiatrową, obejmując instalację turbin wiatrowych lub systemów fotowoltaicznych. Społeczności te mogą również angażować się w szereg innych działań, takich jak zwiększanie efektywności energetycznej, renowacja budynków czy współdzielenie pojazdów elektrycznych.

Prawne uznanie wspólnot energetycznych na poziomie UE nastąpiło w 2019 r. wraz z wprowadzeniem pakietu reform pn. 'Czysta energia dla wszystkich Europejczyków', w szczególności poprzez zmiany w dyrektywie w sprawie odnawialnych źródeł energii (RED II) i dyrektywie w sprawie wewnętrznego rynku energii elektrycznej. Oba akty prawne ustanowiły ramy prawne, uznając odpowiednio społeczności energii odnawialnej (*Renewable Energy Communities*, REC) i obywatelskie społeczności energetyczne (*Citizen Energy Communities*, CEC) oraz zestaw kryteriów, które muszą zostać spełnione, aby grupa obywateli mogła zostać zdefiniowana jako wspólnota energetyczna. Kryteria te obejmują własność, zasady zarządzania i niekomercyjny cel społeczności.

Zbliżająca się rewizja struktury unijnego rynku energii elektrycznej stwarza okazję do dalszego wzmocnienia sprawiedliwego i oddolnego systemu energetycznego, w którym społeczności energetyczne odgrywają kluczową rolę. Jednakże, jak ocenia *Community Power*² obecna propozycja jest daleka od satysfakcjonującej, ponieważ brakuje w niej odpowiedniego wsparcia dla rozwoju lokalnych projektów energetycznych. Nie dostrzega ona również istotnej roli lokalnej własności w produkcji i dostawie energii odnawialnej, co jest niezwykle ważnym elementem pomagającym społecznościom chronić się przed skutkami kryzysów energetycznych.

W kontekście dzisiejszej nieprzewidywalności sektora energetycznego, charakteryzującego się szokami podażowymi i zmiennością cen, społeczności energetyczne są niezbędne do budowania

² Community Power Coalition, [Reform the Electricity Market Design legislation to empower citizens in the energy transition – Letter](#). Community Power Coalition, 15 grudnia 2022 r.

zdecentralizowanych, odnawialnych, czystych i wydajnych systemów energetycznych, które stawiają obywateli na pierwszym miejscu. Poleganie wyłącznie na podejściu rynkowym okazało się niewystarczające dla powodzenia transformacji energetycznej opartej o odnawialne źródła energii (OZE). Dlatego też, poprzez umożliwienie ludziom przejęcia kontroli nad ich źródłami energii, społeczności te mogą odegrać znaczącą rolę w odejściu od paliw kopalnych, jednocześnie wzmacniając odporność na skoki cen energii.

Korzyści społeczne

Spoločności energetyczne zapewniają szeroki zakres korzyści społecznych. Zgodnie z analizą przeprowadzoną przez Europejską Sieć Energetyczną (European Energy Network)³, odgrywają kluczową rolę w umożliwianiu lokalnym społecznościom przejmowania odpowiedzialności i brania bezpośredniego udziału w rozwoju projektów związanych z odnawialnymi źródłami energii. Społeczności energetyczne odgrywają również ważną rolę w podnoszeniu świadomości i zwiększaniu akceptacji społecznej dla zielonej energii. Często także zapewniają edukację i szkolenia dla swoich członków i lokalnej społeczności na takie tematy, jak zmniejszenie zużycia energii, poprawa efektywności energetycznej, wytwarzanie energii odnawialnej, podejmowanie działań w celu powstrzymania kryzysu klimatycznego, zrównoważony styl życia, wzmacnianie demokratycznych form współpracy czy rozwijanie umiejętności miękkich. Wreszcie, wiele spółdzielni energetycznych opracowało programy walki z ubóstwem, wykorzystując zyski z odnawialnych źródeł energii do wspierania najbardziej narażonych członków swoich społeczności⁴.

Korzyści ekonomiczne

Spoločności energetyczne napędzają rozwój gospodarczy w biedniejszych regionach, tworząc nowe lokalne miejsca pracy. Dodatkowo przyczyniają się do rozwoju działalności lokalnych i regionalnych przedsiębiorstw oraz reinwestują przychody w projekty społeczne. Co więcej, społeczności energetyczne odgrywają istotną rolę w obniżaniu rachunków za energię, co jest szczególnie ważne w obecnym kontekście rosnących kosztów energii elektrycznej. Inwestując w obszary wiejskie, odwracają trend wyludniania się wsi i tworzą możliwości dla młodych ludzi w mniejszych miejscowościach i wsiach.

Korzyści dla klimatu i środowiska

Projekty energetyczne zarządzane przez społeczności mogą pomóc znacznie zmniejszyć emisję dwutlenku węgla, łagodzić skutki zmian klimatycznych oraz zwiększać odporność i niezależność systemów energetycznych poprzez zapewnienie lokalnych rozwiązań. Działają one również jako przeciwwaga dla obecnego systemu energetycznego, który w dużej mierze zależy od dużych, tradycyjnych koncernów nastawionych na zysk. Dzięki oddaniu odnawialnych źródeł energii w ręce społeczności, system może zostać przekonfigurowany tak, by lepiej służył ludziom, środowisku i klimatowi. Zmiana na podejście oparte na społecznościach energetycznych w odchodzeniu od paliw kopalnych sprzyja rozwojowi bardziej zrównoważonego, demokratycznego i zdecentralizowanego systemu energetycznego. Umożliwia to ludziom produkcję, konsumpcję i dzielenie się energią odnawialną. Oprócz promowania korzystania z

³ European Energy Network, [Energy agencies and renewable energy communities: a new path for energy decentralization](#), Europejska Sieć Energetyczna, listopad 2022 r.

⁴ CEE Bankwatch Network, [Energy communities: A brief explainer for managing authorities in central and eastern Europe](#), CEE Bankwatch Network, 4 maja 2022 r., s. 5

lokalnej produkcji energii odnawialnej i obniżenia indywidualnego zużycia energii, podejście to może przynieść także inne korzyści dla środowiska. Obejmują one lepsze zarządzanie zasobami oraz wykorzystanie odpowiednich technologii i innowacji opartych na holistycznym spojrzeniu na wpływ tych inicjatyw na otoczenie.

Lista kontrolna do opracowania skutecznych kryteriów wyboru dla społeczności energetycznych

Konieczne jest ustalenie jasnych i wiarygodnych kryteriów, które zagwarantują, że społeczności energetyczne będą w stanie zrealizować różnorodne korzyści, o których wspomniano powyżej. Powinny przeciwdziałać zawłaszczaniu energetyki przez korporacje, zapewniać udział obywateli i efektywnie wykorzystywać fundusze publiczne zgodnie z celami klimatycznymi UE. Poniższa lista kontrolna zapewnia łatwy w użyciu przegląd kryteriów, które instytucje zarządzające powinny wziąć pod uwagę podczas przygotowywania naborów wniosków dotyczących projektów realizowanych przez społeczności energetyczne. Lista kontrolna podzielona jest na cztery główne sekcje oparte na przewidywanych korzyściach dla społeczeństwa, gospodarki, klimatu i środowiska, a także na aspekcie zarządczym społeczności. Sekcja dotycząca zarządzania została włączona aby podkreślić istotną rolę partycypacji społecznej w ocenie wniosków. Włączenie społeczne i przejrzystość powinny być podstawą konsultacji publicznych i wszystkich procesów decyzyjnych związanych z energetyką obywatelską.

Zarządzanie – udział i odpowiedzialność obywateli

Zgodność z unijnymi definicjami obywatelskiej społeczności energetycznej (CEC) i społeczności energii odnawialnej (REC)

- Czy nabór dopuszcza udział lokalnych interesariuszy, takich jak obywatele, gminy, organizacje pozarządowe (NGO), stowarzyszenia oraz małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP), których głównym obszarem działalności nie jest sektor energetyczny? Czy obejmuje zasady partycypacyjnego i horyzontalnego podejmowania decyzji?
- Czy nabór przewiduje udział obywateli zgodnie z zasadami Międzynarodowego Związku Spółdzielczego (ICA)⁵?
 - Dobrowolne i otwarte członkostwo
 - Demokratyczna kontrola członkostwa (1 członek = 1 głos)
 - Ekonomiczne uczestnictwo członków
 - Kształcenie, szkolenia i informacja

⁵ Krajowa Rada Spółdzielcza, [Zasady Spółdzielcze](#), Krajowa Rada Spółdzielcza, dostęp 1 września 2023 r.

- Współpraca między międzyspółdzielcza
- Troska o społeczność lokalną

Promowanie inkluzywnych i transformacyjnych modeli społecznych

- ✓ Czy nabór jest zaprojektowany w sposób zapewniający skuteczną kontrolę i odpowiedzialność samej społeczności? Czy promuje aktywny udział różnych rodzajów lokalnych interesariuszy, takich jak obywatele, MŚP i stowarzyszenia, w proponowanych inicjatywach?
- ✓ Czy nabór jest zaprojektowany w sposób minimalizujący ryzyko przejęcia przez korporacje (*corporate capture*), np. poprzez zakaz obecności dominujących akcjonariuszy (posiadających ponad 33% udziałów) i/lub rezerwację miejsc w zarządzie społeczności energetycznej dla określonych podmiotów?
- ✓ Czy nabór ma na celu sprostanie wyzwaniom kulturowym i demograficznym na danym obszarze oraz wspiera rozwój wspólnot zgodnych z definicją REC i CEC poprzez zaangażowanie kobiet, młodzieży i migrantów w zarządzanie społecznością?
- ✓ Czy nabór uwzględnia uczestnictwo w spółdzielni różnorodnych grup lokalnych, w tym młodzieży, kobiet, osób starszych i grup defaworyzowanych, takich jak osoby żyjące w gospodarstwach domowych o niskich dochodach lub borykające się z innymi wyzwaniami społecznymi lub ekonomicznymi?

Przejrzystość i udział społeczeństwa

- ✓ Czy nabór zachęca do znaczącego zaangażowania społeczności lokalnych, w tym do konsultacji publicznych i udziału w procesach decyzyjnych za pośrednictwem kanałów takich jak strony internetowe, spotkania publiczne i wydarzenia podnoszące świadomość?

Korzyści społeczne

Zmniejszenie ubóstwa energetycznego

- ✓ Czy nabór premiuje projekty, które służą łagodzeniu ubóstwa energetycznego i poprawie warunków życia gospodarstw domowych o niskich dochodach i znajdujących się w trudnej sytuacji?

Środki budowania wspólnoty i podnoszenia świadomości

- ✓ Czy nabór premiuje projekty, które stawiają sobie za cel budowanie potencjału i podnoszenie świadomości wśród społeczności lokalnej, lub w innych regionach, które mogą skorzystać z ich doświadczenia?

- Czy nabór premiuje projekty zawierające komponent świadczenia wysokiej jakości usług edukacyjnych i kulturalnych?

Korzyści dla klimatu i środowiska

Zmniejszenie wpływu na środowisko i zapewnienie, że nie zostaną wyrządzone żadne znaczące szkody (zgodność z zasadą DNSH)

- Czy kryteria naboru wykluczają wykorzystanie paliw kopalnych i dają priorytet środkom ochrony klimatu opartym na zrównoważonych odnawialnych źródłach energii?
- Czy kryteria naboru są zgodne z rozporządzeniem UE w sprawie taksonomii?

Przyczynianie się do realizacji zrównoważonych celów poprzez innowacje technologiczne

- Czy nabór traktuje priorytetowo projekty koncentrujące się na zmniejszeniu ogólnego zapotrzebowania na energię, w szczególności poprzez środki takie jak efektywność energetyczna, magazynowanie energii i inne usługi związane z elastycznością sieci?
- Czy nabór premiuje projekty, mające na celu poprawę zarządzania lokalnymi zasobami i promowanie zasad gospodarki o obiegu zamkniętym?

Korzyści ekonomiczne

Poprawa rentowności ekonomicznej

- Czy nabór może poprawić rentowność lokalnych firm?
- Czy nabór ma potencjał do zwiększenia zatrudnienia na danym obszarze, szczególnie wśród zmarginalizowanych grup?
- Czy kryteria naboru uznają istotną rolę lokalnych przedsiębiorstw i ich wkład w projekty energetyczne społeczności?
- Czy kryteria zachęcają do reinwestowania części zysków z projektu w inicjatywy społeczności lokalnej, które mają wartość społeczną i/lub ekologiczną?

Przykłady ogłoszonych w UE naborów projektów

Wstęp

Polski Krajowy Plan Odbudowy (KPO) opiewa na około 35,4 mld euro (23,9 mld euro w formie dotacji i 11,5 mld euro w formie pożyczek) z Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF). Z części dotacyjnej tylko 0,4% (97 mln EUR) zostanie przeznaczony na inwestycję B2.2.2 skupiającą się na instalacjach OZE realizowanych przez społeczności energetyczne (spółdzielnie energetyczne, klastry energii, obywatelskie społeczności energetyczne). Inwestycja jest realizowana poprzez program wsparcia przedinwestycyjnego i inwestycyjnego obejmujący istniejące społeczności energetyczne lub podmioty zamierzające utworzyć takie społeczności.

Inwestycja uwzględnia zapisy polskiej ustawy o odnawialnych źródłach energii (2015), mimo że nie w pełni wprowadza do krajowego prawa unijne definicje CEC i REC. Opis inwestycji zawiera również odniesienie do dyrektywy w sprawie odnawialnych źródeł energii (RED II):

Celem inwestycji jest zachęcenie do rozwoju lokalnych źródeł energii odnawialnej realizowanych przez społeczności energetyczne (w tym klastry energii, spółdzielnie energetyczne oraz inne społeczności energetyczne wynikające z wdrożenia dyrektywy w sprawie odnawialnych źródeł energii RED II), grupowo działających prosumentów (prosument zbiorowy i wirtualny), ze szczególnym uwzględnieniem roli instytucji samorządowych na szczeblu lokalnym (zwłaszcza gmin i związków gmin) tworzących tego typu lokalne społeczności i wspólnoty energetyczne⁶.

Inwestycja B2.2.2 – Instalacje OZE realizowane przez społeczności energetyczne

W październiku 2022 r. Ministerstwo Rozwoju i Technologii przeprowadziło konsultacje⁷ dotyczące kryteriów wyboru projektów związanych z inwestycją B2.2.2. Konsultacje dotyczyły programu wsparcia przedinwestycyjnego. Trwały jednak tylko dwa tygodnie, co stanowi naruszenie zasad konsultacji przyjętych przez polski rząd w 2013 roku⁸. Zgodnie z nimi wymagane jest minimum 21 dni, aby dać obywatelom wystarczający czas na zapoznanie się z dokumentami będącymi przedmiotem konsultacji. Podczas skróconego okresu konsultacji otrzymano jedynie 13 odpowiedzi.

⁶ EUR-Lex, [Wniosek dot. Decyzji Wykonawczej Rady w sprawie zatwierdzenia oceny planu odbudowy i zwiększania odporności Polski](#), EUR-Lex, 1 czerwca 2022 r., s. 86.

⁷ Ministerstwo Rozwoju i Technologii, [Zakończenie konsultacji kryteriów wyboru przedsięwzięć \(część przedinwestycyjna\) i konsultacje wskazówek dot. koncepcji rozwoju](#), Ministerstwo Rozwoju i Technologii, 30 grudnia 2022 r.

⁸ Ministerstwo Cyfryzacji, [Jak prowadzimy konsultacje?](#), Ministerstwo Cyfryzacji, 18 grudnia 2017 r.

30 grudnia 2022 r. ministerstwo opublikowało raport z konsultacji wraz z nowym projektem kryteriów. W ramach Działania A.2 określonego w szczegółowych kryteriach (patrz Tabela 1 poniżej), cztery kryteria punktowe mają zastosowanie do rozwoju społeczności energetycznych działających w dziedzinie OZE: liczba gmin uczestniczących w projekcie; moc zainstalowana instalacji odnawialnych źródeł energii (OZE) podłączonych do sieci elektroenergetycznych; liczba instalacji prosumenckich; oraz zgodność z Regulaminem naboru.

Tabela 1. Rozwój nowych wspólnot energetycznych działających w obszarze OZE – etap I⁹

KRYTERIA PUNKTOWE		
<i>Maksymalna liczba punktów – 12 punktów</i>		
<i>Minimalna liczba punktów wymagana do otrzymania dofinansowania – 6 punktów</i>		
<i>Lista rezerwowa – 2-6 punktów</i>		
<p>Liczba gmin uczestniczących w przedsięwzięciu</p> <p><i>Punktacja (1-2)</i></p>	<p>Punktem odniesienia będzie liczba gmin uczestniczących w projekcie.</p>	<p>Przyjęto następujące założenia dotyczące punktacji:</p> <p>1 gmina – 1 punkt</p> <p>powyżej 1 gminy, związek gminny lub związek metropolitalny w województwie śląskim, powiat lub miasto/gmina na prawach powiatu – 2 pkt.</p>
<p>Moc instalacji OZE przyłączonych do sieci elektroenergetycznych średniego i niskiego napięcia</p> <p><i>Punktacja (1-5)</i></p>	<p>Punktem odniesienia w ocenie będzie łączna moc instalacji OZE, wyrażona w kilowatach mocy elektrycznej (kWe), przyłączonych do sieci dystrybucyjnej o napięciu znamionowym niższym niż 110 kV na obszarze jednostek samorządu terytorialnego uczestniczących w Przedsięwzięciu wg stanu przed dniem złożenia. Ocena zostanie przeprowadzona na podstawie deklaracji wnioskodawcy. Wnioskodawca będzie zobowiązany do określenia rodzajów instalacji, struktury własności oraz źródeł informacji na temat deklarowanej mocy instalacji OZE.</p>	<p>1 pkt. – do 100 kWe lub do 300 kW dla skojarzonego wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w kogeneracji</p> <p>2 pkt. – powyżej 100 i do 500 kWe lub powyżej 300 i do 1500 kW dla skojarzonego wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w kogeneracji</p> <p>3 pkt. – powyżej 500 i do 1000 kWe lub powyżej 1500 i do 3000 kW dla skojarzonego wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w kogeneracji</p> <p>4 pkt. – powyżej 1000 i do 2000 kWe lub powyżej 3000 i do 6000 kW dla skojarzonego wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w kogeneracji</p>

⁹ Na podstawie tabeli w załączniku przedstawiającym szczegółowe kryteria dla Inwestycji B.2.2 opublikowane przez Ministerstwo Rozwoju Gospodarczego i Technologii. Patrz [Załącznik nr ... do Regulaminu naboru Inwestycji B2.2.2 - Część A: Wsparcie przedinwestycyjne społeczności energetycznych](#), Ministerstwo Rozwoju i Technologii, 30 grudnia 2022 r., s. 8.

		5 pkt. – powyżej 2000 kWe lub powyżej 6000 kW dla skojarzonego wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w kogeneracji
Liczba instalacji prosumenckich <i>Punktacja (1-5)</i>	Punktem odniesienia w ocenie będzie wskaźnik liczby instalacji prosumenckich na obszarze jednostek samorządu terytorialnego uczestniczących w Przedsięwzięciu wg. stanu przed dniem złożenia wniosku. Ocena zostanie prowadzona na podstawie deklaracji wnioskodawcy. Wnioskodawca będzie zobowiązany do określenia rodzajów instalacji oraz źródeł informacji na temat deklarowanej liczby instalacji prosumenckich.	1 pkt. – do 100 instalacji 2 pkt. – 101-200 instalacji 3 pkt. – 201-500 instalacji 4 pkt. – 501-1000 instalacji 5 pkt. – powyżej 1000 instalacji
Zgodność z regulaminem naboru	Przedmiotem weryfikacji będzie czy przedsięwzięcie spełnia warunki określone w Regulaminie naboru.	

W rezultacie konsultacji kryteriów Ministerstwo podjęło decyzję o opublikowaniu dodatkowego projektu dokumentu: wytycznych do opracowania koncepcji rozwoju społeczności energetycznej, który również został poddany procesowi konsultacji. Ministerstwo otrzymało odpowiedzi od ośmiu podmiotów: klastrów energii, spółdzielni energetycznych i jednostek samorządu terytorialnego, które zgłosiły łącznie 50 uwag.

Zarówno kryteria wyboru projektów, jak i wytyczne koncepcyjne dopuszczają zarówno klastry energii, które są podmiotami gospodarczymi, jak i spółdzielnie energetyczne zakładane oddolnie przez obywateli. Istnieje jednak wyraźna preferencja na korzyść klastrów, o czym świadczy czterokrotnie wyższe wsparcie dla nich, niż dla spółdzielni. Stronniczość przejawia się również w samych kryteriach, które przedkładają kwestie techniczne i biznesowe nad wpływ społeczny.

Również wąski zakres kryteriów pomija istotny wymiar społeczny, który leży u podstaw projektów energetycznych realizowanych przez społeczności lokalne. Potencjał społeczności energetycznych do walki

z ubóstwem energetycznym poprzez angażowanie gospodarstw domowych w sytuacjach kryzysowych został zupełnie pominięty w tej inwestycji. Kluczowe znaczenie dla społeczności energetycznej ma generowanie pozytywnych wyników zarówno dla społeczności jako całości, jak i dla poszczególnych osób w jej obrębie. Dlatego kryteria wyboru powinny mieć charakter integracyjny i transformacyjny, uznając szeroki zakres grup, które mogą uczestniczyć w proponowanych inicjatywach, takich jak obywatele, małe i średnie przedsiębiorstwa oraz stowarzyszenia.

Ponadto program powinien być dostosowany do wyzwań kulturowych i demograficznych danego obszaru, umożliwiając udział grup, które są zazwyczaj niedostatecznie reprezentowane w tych projektach, takich jak kobiety, młodzież, migranci i gospodarstwa domowe znajdujące się w niekorzystnej sytuacji materialnej. Niezbędne jest stworzenie w pełni integracyjnych ram, które sprzyjają szerokiemu zaangażowaniu społeczności i przynoszą maksymalne korzyści wszystkim uczestnikom.

W tym konkretnym przypadku władze nie przygotowały kryteriów wyboru, które umożliwiłyby pełne wykorzystanie potencjału społeczności energetycznych. Może to mieć znaczące negatywne konsekwencje. Po pierwsze, może ograniczyć potencjał wzmocnienia pozycji społeczności i spójności społecznej. Po drugie, może doprowadzić do utraty szans na opracowanie innowacyjnych i skutecznych rozwiązań dla wyzwań energetycznych i środowiskowych. Niezrozumienie koncepcji społeczności energetycznych może ponadto skutkować ryzykiem przejścia tej sfery przez korporacje, niewłaściwego wykorzystania funduszy i niepowodzenia projektu. Może to spowodować mniejszą akceptację i wsparcie dla społeczności energetycznych. Podsumowując, ten niepokojący rozwój sytuacji podkreśla znaczenie opracowania inkluzywnych i transformacyjnych kryteriów wyboru, które holistycznie uwzględniają społeczne, ekonomiczne i klimatyczne korzyści płynące z projektów energetycznych społeczności. Tylko poprzez wdrożenie takich kryteriów projekty te mogą być z powodzeniem wdrażane. i transformacyjnych kryteriów wyboru, które holistycznie uwzględniają społeczne, ekonomiczne i klimatyczne korzyści płynące z projektów energetycznych społeczności. Tylko poprzez wdrożenie takich kryteriów projekty te mogą być z powodzeniem wdrażane.

Wprowadzenie

Włoski plan odbudowy przeznaczona 2,2 mld euro na inwestycje w tworzenie społeczności korzystających z energii odnawialnej. Celem jest osiągnięcie 2 500 gigawatogodzin (GWh) czystej energii dzięki inicjatywom społeczności lokalnych. Wysiłki te skupią się na gminach liczących mniej niż 5000 mieszkańców. W listopadzie 2021 roku (z pięciomiesięcznym opóźnieniem) włoski rząd wprowadził do krajowego prawa przepisy dyrektywy dotyczącej odnawialnych źródeł energii oraz dyrektywy dotyczącej wewnętrznego rynku energii elektrycznej. Przepisy wykonawcze wymagane do wdrożenia tych dyrektyw zostały zaś przyjęte w październiku 2022 r.

Jedną z istotnych przeszkód, które nadal utrudniają realizację tej inwestycji włoskiego KPO, jest opóźniające się wydanie dekretu mającego ustanowić taryfę premium dla 'społecznościowej energii' i określić ramy prawne dla połączenia tej zachęty z potencjalnymi bezzwrotnymi programami finansowania, w tym z KPO oraz programami regionalnymi¹⁰.

Po uruchomieniu, działanie na rzecz społeczności energetycznych może stać się bardzo ważnym instrumentem wspierającym projekty społeczności energetycznych na mniejszą skalę. Kwalifikowalne wydatki obejmują bowiem zarówno pomoc techniczną i techniczno-naukową, jak i zakup podstawowych komponentów do produkcji energii, dystrybucji i współdzielenia obiektów. Wchodzą w to również koszty zakupu magazynów energii oraz zapewnienie pomocy prawnej i administracyjnej.

Oprócz włoskiego KPO, również liczne regionalne programy polityki spójności UE na lata 2021-2027 zawierają zapisy dotyczące tworzenia społeczności energii odnawialnej jako celu szczegółowego. Plany te przydzielają również fundusze na promowanie tych społeczności. Ogłoszono już kilka naborów na przeprowadzenie studiów wykonalności i zapewnienie pomocy technicznej. Pozwoli to społecznościom energetycznym osiągnąć zaawansowany etap rozwoju do czasu dopracowania ram prawnych.

Region Lacjum: Program wsparcia dla społeczności korzystających z odnawialnych źródeł energii¹¹

Region Lacjum (populacja 5,8 mln mieszkańców, obszar: 17 252 km²) realizuje program wsparcia dla społeczności korzystających z odnawialnych źródeł energii. Program wsparcia składa się z trzech rodzajów działań związanych z tworzeniem REC:

1. Projekt realizowany we współpracy z Uniwersytetem Sapienza w Rzymie w celu podniesienia świadomości i ułatwienia tworzenia REC poprzez wzmocnienie potencjału¹².
2. Wsparcie dla studiów wykonalności i kosztów prawnych związanych z wytwarzaniem energii odnawialnej (dotacje: i 1 mln EUR).
3. Wsparcie dla nowych instalacji OZE w społecznościach energetycznych (dotacje: 20 mln euro).

Szczegółowe informacje dotyczące wsparcia na wykonanie studiów wykonalności i pokrycie kosztów prawnych

Kryteria dla beneficjentów:

1. Nabór jest otwarty dla istniejących lub przyszłych społeczności energii odnawialnej, zgodnie z definicją w art. 2 ust. 1 lit. p) dekretu nr. 199 z dnia 8 listopada 2021 r.

¹⁰ Ministerstwo Środowiska i Bezpieczeństwa Energetycznego, Comunità Energetiche, il viceministro Gava annuncia: "[A breve pubblicazione del decreto, indipendenza energetica è obiettivo di questo Governo](#)", Ministerstwo Środowiska i Bezpieczeństwa Energetycznego, 20 stycznia 2023 r.

¹¹ Informacje przedstawione w tej sekcji zostały zaadaptowane i przetłumaczone z publicznego ogłoszenia dotyczącego realizacji techniczno-ekonomicznych studiów wykonalności REC w Lacjum opublikowanego przez Region Lacjum. Patrz [Avviso Pubblico per la realizzazione di studi di fattibilità tecnico-economica delle Comunità Energetiche Rinnovabili nel Lazio](#), Regione Lazio: Transizione Ecologica e Trasformazione Digitale, 22 grudnia 2022 r.

¹² Regione Lazio: Transizione Ecologica e Trasformazione Digitale, [Rinnovabili: 100 comunità energetiche in 100 comuni entro 2022](#), Regione Lazio: [Transizione Ecologica e Trasformazione Digitale](#), 25 maja 2022 r.

2. Zgodnie z art. 31 ust. 1 lit. b) dekretu nr. 199 z dnia 8 listopada 2021 r. społeczność energii odnawialnej jest autonomiczną osobą prawną, a uprawnienia kontrolne przysługują wyłącznie osobom fizycznym, małym i średnim przedsiębiorstwom, jednostkom terytorialnym i władzom lokalnym, w tym organom administracji gminnej. Obejmuje to również jednostki badawcze i szkoleniowe, instytucje religijne, organizacje trzeciego sektora, organy ochrony środowiska i administracje lokalne wymienione w wykazie administracji publicznych opublikowanym przez włoski Krajowy Instytut Statystyczny, zgodnie z art. 1 ust. 3 ustawy nr 31 grudnia 2009 r., nr 196.
3. Produkcja, dystrybucja i działania marketingowe w zakresie energii nie mogą stanowić przeważającej działalności spółek uczestniczących w programie.
4. Społeczności energii odnawialnej składające się wyłącznie z podmiotów gospodarczych nie kwalifikują się do programu.

Formalnie przyjęte wnioski o wsparcie są oceniane na podstawie następujących kryteriów oceny i powiązanych z nimi podkryteriów (patrz Tabela 2 poniżej):

1. Wielkość i organizacja społeczności energii odnawialnej (liczba członków, mechanizmy zarządzania i ogólna struktura organizacyjna)
2. Korzyści energetyczne (przewidywana zdolność produkcji energii odnawialnej, oczekiwany wkład w lokalne dostawy energii, wydajność systemów produkcji i dystrybucji energii)
3. Korzyści społeczne (tworzenie miejsc pracy, zaangażowanie społeczności, inicjatywy edukacyjne i kampanie na rzecz świadomości ekologicznej)

Tabela 2. Kryteria oceny, podkryteria i odpowiednia punktacja

Kryteria	Podkryteria	Wartość	Maksymalny wynik dla podkryteriów	Maksymalny wynik dla kryteriów*
Rozmiar i organizacja społeczności energii odnawialnej	Liczba zaangażowanych podmiotów	Od 2 do 7	5	30
		Od 8 do 20	10	
		Powyżej 20	15	
	Udział obywateli (gospodarstw domowych)	tak/nie	3	
	Udział małych i średnich przedsiębiorstw	tak/nie	3	
	Udział władz lokalnych	tak/nie	3	

	Udział innych podmiotów (stowarzyszeń itp.)	tak/nie	3	
	Zarejestrowany REC	tak/nie	3	
Korzyści energetyczne	Zdolność do instalacji OZE (kW)	Do 50 kW	8	40
		Od 51 do 200 kW	14	
		Ponad 200 kW	20	
	Prognozowane pokrycie zużycia energii elektrycznej przez autogenerację z nowych instalacji OZE (%)	Do 10%	8	
		Między 11 a 30%	12	
		Powyżej 30%	20	
Korzyści społeczne	Udział gospodarstw domowych doświadczających trudności ekonomicznych (liczba) i/lub innych (liczba) na dzień 31.12.2021 r.; obecność par w wieku poniżej 35 lat (liczba) w ogólnej liczbie osób dotkniętych trudnościami (%)	Do 10%	10	30
		Między 11 a 30%	20	
		Powyżej 30%	30	

* Maksymalny wynik, jaki można przypisać do każdego wniosku o dofinansowanie, nie może przekroczyć 100 punktów. Wnioski o dofinansowanie, które nie uzyskują ogólnej liczby 65 punktów, nie zostaną zaakceptowane.

Wielkość dotacji na pomoc techniczną jest określana na podstawie ilości wyprodukowanej energii. Istnieją trzy kategorie oparte na produkcji energii przez społeczność, z których każda odpowiada określonej kwocie dotacji:

1. W przypadku produkcji energii do 300 000 kilowatogodzin (kWh) rocznie kwota dotacji wynosi 6 000 euro.
2. W przypadku produkcji energii od 300 000 kWh do 1 000 000 kWh rocznie kwota dotacji wzrasta do 9 000 euro.
3. W przypadku produkcji energii powyżej 1 000 000 kWh rocznie kwota dotacji wynosi 14 000 euro.

Całkowite dostępne środki wynoszą 1 mln euro.

Region Emilia-Romania: Program wsparcia dla społeczności energetycznych OZE

Region Emilia-Romania otrzymał 2 miliony euro z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (z perspektywy 2021-2027) na wsparcie rozwoju społeczności energii odnawialnej¹³. Do 80% wydatków poniesionych na ustanowienie i organizację REC, w tym studia wykonalności, kwalifikuje się do bezzwrotnej dotacji. Należy zauważyć, że procent finansowania może zostać zwiększony do 90% w zależności od oczekiwanych rezultatów. Maksymalny wkład UE wynosi 50 000 euro.

Tabela 3. Kryteria wyboru projektów wraz z punktacją¹⁴

Kryteria wyboru	Opis	Wynik*
Jakość wniosku pod względem określenia celów, metodologii i procedur realizacji	Biorąc pod uwagę kompletność i przejrzystość przedstawionej dokumentacji dotyczącej celów REC (środowiskowych, społecznych, ekonomicznych) oraz procedur realizacji projektu (w tym wszelkich procedur udzielania zezwoleń i harmonogramów instalacji obiektów usługowych REC).	Maks. 20 punktów
Model zarządzania przewidziany dla społeczności energetycznej	Zastosowanie modelu organizacyjnego REC w odniesieniu do potrzeb energetycznych, produkcji i współdzielenia energii, potencjalnego wykorzystania magazynów oraz zarządzania gospodarczego obiektami i funkcjonowania REC.	Maks. 20 punktów
Zdolność do agregacji i zaangażowania podmiotów uczestniczących w społeczności energetycznej	Uwzględnienie liczby i rodzaju zaangażowanych podmiotów oraz potencjalnych podmiotów, które mają zostać zaangażowane, w odniesieniu do lokalizacji proponowanego projektu oraz do lokalizacji podstacji elektrycznych i obiektów sieciowych, a także ich parametrów. Dodatkowo premiiowane są wszelkie działania mające na celu zaangażowanie i aktywizację potencjalnych nowych uczestników.	Maks. 20 punktów
Zdolność projektu do przyczynienia się do neutralności klimatycznej	Brana jest pod uwagę nowozainstalowana moc OZE, oraz wielkość produkcji energii odnawialnej i wynikająca z tego redukcja emisji ekwiwalentu CO ₂ .	Maks. 25 punktów

¹³ Regione Emilia-Romagna, [Sostegno allo sviluppo di Comunità energetiche rinnovabili](#), Regione Emilia-Romagna, 13 grudnia 2022 r.

¹⁴ Przetłumaczono z tabeli przedstawionej w uchwale nr 2151 przyjętej przez region Emilia-Romagna. Oryginalny dokument można znaleźć w [REGIONE EMILIA-ROMAGNA Atti amministrativi GIUNTA REGIONALE Delibera Num. 2151 del 05/12/2022 Seduta Num. 50](#), Regione Emilia-Romagna, 5 grudnia 2022 r., s. 21-22.

	Ponadto uwzględnione zostaną wszelkie dodatkowe działania, które mogą przyczynić się do osiągnięcia celu neutralności klimatycznej.	
Dojrzałość ekonomiczna i finansowa pod względem opłacalności ekonomicznej wniosku (związek między kwotą wsparcia, podjętymi działaniami i osiągnięciem celów)	Uwzględnienie relacji pomiędzy wnioskowaną kwotą wsparcia (bez żadnych premii) a zainstalowaną mocą w REC (wyższy wynik zostanie przyznany za niższy współczynnik, jak opisano powyżej).	Maks. 15 punktów

* Minimalny wynik wymagany do zakwalifikowania wniosku do dofinansowania wynosi 50 punktów.

Opracowanie wersji polskiej: Polska Zielona Sieć

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub CINEA. Unia Europejska ani CINEA nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

Supported by:

on the basis of a decision
by the German Bundestag

Projekt ten jest częścią European Climate Initiative (EUKI) Niemieckiego Federalnego Ministerstwa Gospodarki i Działań Klimatycznych (BMWK).

Opinie przedstawione w niniejszej publikacji są wyłączną odpowiedzialnością autorów i niekoniecznie odzwierciedlają stanowisko Federalnego Ministerstwa Spraw Gospodarczych i Działań Klimatycznych (BMWK).